

آخرالزمان؛ تفاوت ظهور و قیام

هر روز غیبت امام زمان (عج) می‌تواند پایان یابد، اما پایان هر زمان که باشد، دوران پیروزی و پس از ظهور با مدیریت خود امام عصر تحقق خواهد پذیرفت.

هر روز غیبت امام زمان (عج) می‌تواند پایان یابد، اما پایان هر زمان که باشد، دوران پیروزی و پس از ظهور با مدیریت خود امام عصر تحقق خواهد پذیرفت.

جهان‌بینی شیعی پایان مشخصی برای تاریخ در نظر گرفته است. پایان دوران غیبت در آخرالزمان رخ می‌دهد. دو پدیده ظهور و قیام در این بازه زمانی رخ می‌دهد. در روایات و معارف شیعه ظهور را به یک باره و قیام را به صورت یک فرایند که امری تدریجی است توصیف کرده‌اند. پیامبر در خصوص ظهور حضرت امام مهدی (عج) توضیحاتی داده‌اند. از ایشان پرسیده می‌شود چه زمانی «قائم» از ذریه‌ات خروج می‌کند؟ فرمود مثل او مثل ساعت است که آشکار نکند، وقتش را جز او «عز و جل» و نیاید شما را جز ناگهانی.

دفعی بودن ظهور

در متن عربی روایتی که از پیامبر نقل شد، ظهور به ساعت تعبیر شده است و این بدان معناست که هر لحظه امکان ظهور وجود دارد. در قرآن روی دفعی بودن وقت قیامت تأکید شده است. «إِذَا عَلِمْنَا مِنْدَرِيٍّ لَا يُجْتَبَاهَا وَلَا يَنْفَعُنَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لِآيَاتِنَا وَلَا نُبَيِّنُهَا لَكُمْ إِلَّا بَعَثْنَا فِي هِجْرِكُمْ أَنْ رَأَى مَوْجِعَ خُودِ أَشْكَارٍ نَمِيَّاتٍ [این حادثه] بر آسمانها و زمین گران است جز ناگهان به شما نمی‌رسد [باز] از تو می‌پرسند گویا تو از [زمان وقوع] آن آگاهی بگو علم آن تنها نزد خداست ولی بیشتر مردم نمی‌دانند» (اعراف، 187). پس وقت ظهور نیز مثل وقت قیامت دفعی و غیر مترقبه خواهد بود.

تدریجی بودن قیام

اما بر عکس ظهور روایات دال بر این است که قیام حضرت امام زمان (عج) به صورت تدریجی از مکه آغاز می‌شود، امام جعفر صادق (ع) در این زمینه می‌فرمایند:

آنگاه که خداوند به حضرت قائم علیه السلام اجازه ظهور دهد ... متجاوز از سیصد و ده مرد نزد او بیایند و با او بیعت کنند، و در مکه بمانند تا یارانش به ده هزار نفر برسند، سپس از آنجا به سوی مدینه حرکت می‌کند. (شیخ مفید، الإرشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ج 2، ص: 383).

در روایت بالا به این نکته اشاره شده که امام مهدی (ع) بعد از ظهور در مکه اقامت دارد تا یاران عام حضرت به ایشان بیبوندند تا زمینه قیام که حرکت از مکه و رفتن به سوی مدینه است، فراهم شود. پس قیام حضرت بعد از ظهور به صورت تدریجی با خروج از مکه به سوی مدینه آغاز می‌شود.

قیام به مثابه امری اجتماعی

ظهور اگرچه دفعی است، اما مترتب بر مراحل است، از جمله این مراحل را می‌توان آمادگی و جمع یاران شد که از تعداد ایشان به 313 یاد شده است. شروع قیام و نهضت جهانی امام مهدی (ع) علاوه بر وجود یاران خاص به یاران عام نیز نیاز است که در برخی روایات بدان اشاره شده است. در این زمینه امام محمد تقی (ع) می‌فرمایند: سیصد و سیزده تن از یارانش به تعداد نفرات لشکر اسلام در جنگ بدر از نقاط دور زمین در اطرافش گرد آیند. ... چون این عده در نزد وی اجتماع کنند، رسالت خویش را ظاهر می‌سازد (یعنی ظهور پیدا می‌کند) و بعد از آنکه پیمان وفاداری میان او و یارانش که ده هزار مرد می‌باشند، منعقد گردید، به فرمان الهی قیام می‌نماید. (محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج 51، ص 157)

داشتن شرط یاری خاص و عام امام حاکمی از این است که ظهور امری اجتماعی و زمینی است و چونان هر امر این چنینی نیازمند لوازم عینی و اجتماعی است. با مهیا شدن یاران خاص و عام که شرط قیام است، قیام حضرت آغاز می‌شود، پس در واقع آمادگی یاران خاص شرط ظهور و آمادگی یاران خاص و عام شرط قیام حضرت مهدی (ع) است.

در حدیثی از امام صادق (ع) بخشی از این فرایند چنین وصف شده است که (بعد از ظهور) سپس از مکه خارج شود مثل اینکه در حلقه است. ابو بصیر می‌گوید: پرسیدم: حلقه چیست فرمود: ده هزار مرد است که جبرئیل در سمت راست و میکائیل در سمت چپ او قرار دارند. (همان، ج 52، ص 307)

ظهور به مثابه امری الهی

اگر قیام تحقق یک ظهور است خود ظهور امری الهی است، علم به زمان را فقط خدا می‌داند و کسی غیر از او نمی‌تواند زمان دقیق ظهور را تعیین نماید، از این جهت است که وقوع ظهور به وقوع قیامت تشبیه شده و چنانچه زمان وقوع قیامت را تنها خدا می‌داند پس زمان وقوع ظهور را نیز فقط خدا می‌داند. ولی زمان شروع قیام و نهضت جهانی، توسط رهبر جهانی تعیین شده و نیز با تدبیر آگاهانه ایشان چگونگی و زمان قیام تعیین می‌شود.

امام مهدی (ع) در توقیعی که برای اسحاق بن یعقوب نوشته، فرموده است: أَمَّا ظُهُورُ الْقَرَجِ فَإِنَّهُ إِلَى اللَّهِ وَ كَذَبَ الْوَقَّاثُونَ: اما ظهور فرج، بسته به خواست خداوند است، و تعیین‌کنندگان وقت دروغ گویند. از این رو مدیر و رهبر امام زمان خود اوست و

ادعا کنندگان در یاری رسانندگان به امر ظهور دروغ می‌گویند.
میثم قهوه‌چیان